

De Russische eindspelcomponist Alexis A. Troitzky (1866-1942) heeft een belangrijk gedeelte van zijn leven besteed aan het KNNP-eindspel (twee paarden tegen pion). Jarenlang heeft hij in een blokhut in Siberië, aldus de overleveringen, gewerkt aan de analyses van dit eindspel. De belangrijkste theoretische resultaten heeft hij geboekstaafd in *Sbornik šakhmatnykh étyudov. S prilozheniem kratkoy teorii èndšpilya "Dva Konya provit pešsek"*, dat in 1934 in Leningrad werd uitgegeven. In 1937 werd het gedeeltelijk vertaald (David McKay Co) en onlangs (1985) opnieuw uitgegeven door Olms Zürich.

Troitzky's uitspraken

De twee belangrijkste uitspraken van Troitzky luiden als volgt:

Uitspraak 1: "Het eindspel is voor wit gewonnen als de zwarte pion niet verder opgerukt is dan voor de diverse pionnen is aangegeven in diagram 1 en de pion bovendien veilig geblokkeerd is."

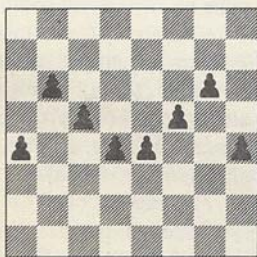

Diagram 1: De Troitzkylijn

Over deze uitspraak is met name over de positie van de pion op g6 heel wat te doen geweest. Donner (1977) meende dat de pion op g5 moest staan, maar Bijl (1980) bleek Troitzky beter begrepen te hebben. Dit laatste werd door Donner erkend, zodat

Troitzky bevestigd

■ JAAP VAN DEN HERIK

de pion weer op g6 werd "teruggezet".

Beperken we ons even tot de h-pion dan is Troitzky's uitspraak over een veilig geblokkeerde h3-pion (h4 t/m h7 is dus gewonnen) interessant.

Uitspraak 2: "Waar het vrije paard en de witte koning ook worden geplaatst, als de zwarte koning op één van de velden binnen de veiligheidszone (later Troitzkyzone genoemd) staat (zie diagram 2), is de partij remise."

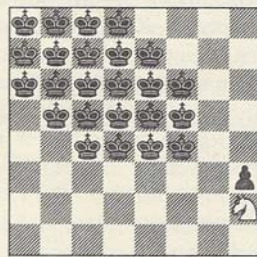

Diagram 2: De Troitzkyzone

Onderzoek en databases

In SN 87/7 (pp. 45-46) heeft u kunnen lezen hoe het Sito Dekker gelukt was om met behulp van een supercomputer het eindspel met een h-pion te overmeesteren (mat in 115).

In het najaar van 1988 is deze database (bijna 60M) opnieuw geconstrueerd op een Apollo DN-4000 werkstation van de vakgroep Informatica (Rijksuniversiteit Limburg, Maastricht). Hiermee wordt de technologische vooruitgang onderstreept maar ook de onderzoeksmogelijkheden. Want 'mat in 115' gaf

geen uitsluitel over Troitzky's uitspraken. De Haagse Hogeschool, Sector Techniek, Studierichting Hogere Informatica stelde Patrick Schoo in de gelegenheid zijn afstudeerwerk op dit moeilijke probleem toe te spitsen. Het geheel werd een succes voor Schoo en Troitzky. Het was immers niet onaannemelijk dat Troitzky's uitspraken bij dit complexe probleem een of ander foutje zou bevatten, zoals eerder gebleken was in andere complexe eindspelen.

Resultaat

Het onderzoek heeft zich vooral toegespitst op het begrip veilig geblokkeerd. Het bleek tenslotte dat beide uitspraken van Troitzky (1934) (gedaan zonder de hulp van een computer) exact overeenstemmen met de bevindingen van Schoo (1988). Een ongelooflijk goede prestatie van Troitzky, temeer daar bij velden met de zwarte koning direct buiten de Troitzkyzone (a5, b4, c3, d3, e3, g5, f7 en e8) stellingen behoren die in minder dan 1% van de gevallen gewonnen zijn. Troitzky moet die stellingen ontdekt hebben en de winstvoering hiervan gekend hebben.

Verder onderzoek

Intussen heeft Sito Dekker kans gezien om een database-generator te bouwen, waardoor in beginsel ieder willekeurig eindspel (bij voldoende tijd en geheugenruimte) uitputtend onderzocht kan worden. De technieken van Schoo (tablebase-technieken) kunnen dan op de e-, f- en g-pion toegepast worden. Na bovenstaande bevestigingen zou het mij evenwel verbazen als Troitzky bij de andere pionnen een foutje gemaakt zou hebben.

Schakend Nederland - juni 1989
Prof. dr. H.J. van den Herik: Troitzky bevestigd